

Євсеєнко О. О.

викладач кафедри теорії, історії музики
та інструментальної підготовки
Інституту культури і мистецтв
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка

ФУНКЦІОНАЛЬНА НАЛЕЖНІСТЬ МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДЕННЯ

Потреба звертання до музичних перекладень є досить закономірним явищем у музичному виконавському мистецтві. В основі створення музичного перекладення полягає його поліфункціональна природа. Серед функцій, якими визначається сфера інструментального перекладення, потрібно виділити наступні: адаптаційна, освітня, технологічна, комунікативна.

Адаптація – це, з одного боку, пристосування вихідного музичного матеріалу до нових інструментальних умов, завдяки чому відбувається поширення як виконавчої, так і інтерпретаторської сфери існування музичного твору. З іншого боку адаптація виявляє собою можливість пристосування музичного твору до рівня компетентності виконавця, тобто створення через перекладення такої версії музичного твору, яку виконавець буде в змозі сприйняти і відтворити. Перш за все адаптація полягає у спрощенні музичного матеріалу чи то на формальному, чи то на виконавчому, чи то на змістовному рівнях. Так, спеціалізовані виконавчі прийоми, що складають специфіку одного музичного інструменту, замінюються під час перекладу на альтернативні або розшифровуються (компенсуються) за допомогою додаткових засобів. Головним завданням адаптаційної функції в інструментальному перекладенні є, по-перше, турбота про збереження стильових та змістовних елементів першоджерела, а по-друге – намагання зробити музичний твір якомога зручним та доступним для розуміння та виконання на іншому інструменті. Через створення музичної адаптації перекладач встановлює межі інформаційної (змістовної) і мовленнєвої відповідності між оригіналом та перекладом. Метою адаптації є досягнення необхідної рівноваги.

Через ознайомлення з різноманітними музичними інструментальними і вокальними творами, які представляють різні країни, безпосередньо відбувається передача культурного досвіду, необхідних знань про стилістичні, технічні, образні особливості їхнього виконання, інтерпретації і перекладення. Саме це конкретизує освітню функцію інструментального перекладення. Потреба достатнього володіння певним рівнем теоретичних знань, творчих вмінь та, обов'язково, перекладацьких і виконавських навичок викликана намаганням перекладача належним чином їх використати на практиці та вивести перекладення на рівень надбання суспільства. Під час створення перекладення з'являється необхідність поповнити власний запас знань через читання спеціальної літератури, докладніше дізнатись про особливості національної музичної культури країни, звідки походить оригінальний музичний твір, знайти технічні та образні відповідники тих елементів твору, що складно відтворити у перекладі тощо. Тобто продовжується особистий розвиток

перекладача. Реалізація освітньої функції у музичному перекладі забезпечує повноту, системність, усвідомленість знань, а також їхню дієвість. Метою освітньої функції музичного перекладу є вільне оперування перекладачем музичними знаннями, адже знання створюють необхідне підґрунтя, на якому формуються найважливіші вміння та навички. Практичну дію освітньої функції музичного перекладення можна простежити в опануванні перекладачем різноманітними методами і формами створення перекладення, а також під час аналізу самого перекладеного твору.

Будь-яка модель музичного перекладення обов'язково утримує у собі технологічну складову, яка представляє процес перекладення таким, що розподіляється на окремі дії, що має власну структуру, що вирішує завдання за допомогою певного арсеналу заходів і прийомів. Реалізація технологічної функції музичного перекладу відбувається через опанування перекладачем сукупності основних перекладацьких умінь, завдяки яким він спроможний подолати різноманітні технічні складності під час створення перекладу та вирішити власні творчі завдання. Названі завдання конкретизуються у двох найважливіших вимогах: по-перше, переклад повинен чинити на свого адресата той самий емоційний вплив, що чинить оригінал на свого. По-друге, зберігати максимально подібне до оригіналу структурне та семантичне значення [1, с. 186-187]. Задовольнити першу вимогу можливо шляхом максимально точного відтворення у перекладенні змісту оригіналу або через адаптацію вихідного музичного матеріалу до нових умов його сприйняття. Відповідність до другої вимоги залежить від типу перекладення (редакція, обробка, переспів, стилізація, вільне перекладення тощо). Під час роботи над перекладенням часто виникають протиріччя, вирішення яких потребує від перекладача не абиякої майстерності. Підібрати спосіб, що найкращим чином усуне означені протиріччя – знайти «оптимальне перекладацьке рішення» [1, с. 305]. Таке рішення може бути не зовсім точним щодо перенесення змісту, але переважати, завдяки звуковому оформленню, і навпаки. Чому надати перевагу вирішує перекладач відповідно до жанрової спрямованості, загального контексту та завдань перекладення. Ознакою якісного музичного перекладення є адекватна міра перекладацьких трансформацій, тобто намагання з боку перекладача дотриматись необхідного балансу між припустимими і потрібними варіантами змін під час створення перекладу.

Комунікативна функція інструментального перекладення полягає у тому, що через них відбувається міжчасове і міжпросторове спілкування представників музичної творчості. В. Медушевський долучив названу функцію до схеми співвідношення найбільш значущих понять у музичному мистецтві, яка виглядає наступним чином: світ, думка, емоції – семантична функція – структура – комунікативна функція – психологія сприйняття [2, с. 111]. Метою названої функції є поширення виконавчого досвіду та визначенні головних тенденцій світового інструментального виконавства. Своєрідним інструментом функції музичної комунікації є музичний репертуар, завдяки якому конкретизується і уможливорюється музичне висловлювання. Цікавий, різноманітний, яскравий репертуар не лише відображає світогляд тих, хто безпосередньо бере участь у його створенні і виконанні, але й сприяє подальшому розвитку самого інструменту, задля якого він складається. Вивчення багатого в плані репертуару світового досвіду сприяє формуванню вітчизняних тенденцій розвитку інструментальної музики.

Таким чином, доцільність створення інструментальних перекладень підтверджується діяльністю його головних функцій: адаптаційної, освітньої, технологічної та комунікативної. Кожна з них безпосередньо стосується окремої галузі музикування, але разом вони утворюють універсальну сферу потреб музикантів-інструменталістів. Завдяки взаємодії усіх функцій уможливується і реалізується сам процес створення перекладення. Функціональна належність інструментальних музичних перекладень певною мірою зумовлює і забезпечує їхнє практичне використання.

1. Латышев Л. К. Технология перевода: Учеб. пособие для студ. лингв, вузов и фак. / Лев Константинович Латышев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. – 320 с.

2. Медушевский В. В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки / В.В. Медушевский. М.: Музыка, 1976. – 254 с.

3. Цыпин Г. М. Психология музыкальной деятельности: проблемы, суждения, мнения: пособие / Г.М. Цыпин. М.: Интерпракс, 1994. – 373 с.

4. Яконюк В. Л. Музыкант. Потребность. Деятельность / В.Л. Яконюк. Минск: Белорус, акад. музыки, 1993. – 147 с.